

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЕКОНОМІЧНА НЕОЗАЛЕЖНІСТЬ: ЛОГІКА СУЧАСНИХ МОДИФІКАЦІЙ І ПОШУК АДЕКВАТНИХ ВІДПОВІДЕЙ НА НОВІ ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Наприкінці 2013 року побачила світ монографія Н. В. Резнікової “Глобальна економічна залежність: сучасна парадигма та детермінанти модифікації”. Праця засвідчила появу неупередженого наукового погляду на визначальні й переважаючі на сьогодні апріорі такі, що не підлягають сумніву, висновки щодо неминучості глобалізаційних трансформацій світового порядку та економічних відносин як його складової.

Економічні процеси другої половини двадцятого століття як екстраполяція відповідних інтересів на початку третього тисячоліття пронизали усі сфери суспільного й приватного життя домінантою, за якої частковості лише доповнюють постійну необхідність тенденції, визначеної як ортодоксальна, а отже, як така, що в суб'єктивній площині не може підлягати будь-якому сумніву. Мова йде про глобалізаційну траєкторію, під яку підпадає економічний базис, який вимагає належного політичного й ідеологічного “спорядження”, покликаного системою аргументації довести ефективність саме такого бачення й практики організації світопорядку.

Глобалізація є варіантом реальності, за якої значна кількість суверенних держав опиняються поза змогою визначати власну позицію на економічній карті світу і змушені підкорятися вже визначеним без їхньої участі правилам і процедурам, розробленим економічними інституціями провідних світових країн. У зв'язку з цим дослідникові надзвичайно важливо не втратити баланс, з одного боку, між перспективою отримання переваг від уже сформованого конкурентного потенціалу та, з іншого, – питаннями обстоювання національних інтересів, що неодмінно може поставити на порядок денний потребу нового осмислення і наповнення власне поняття таких інтересів.

У монографії авторка ґрунтовно переконує, що взаємодія країн перебуває у площині численних координат, залежних від інституційних, інтеграційних, фінансових, технологічних, соціокультурних, інформаційних та цивілізаційних особливостей. Авторський підхід демонструє об'єктивну потребу нинішнього стану цивілізації. Це – з одного боку. А з іншого – надзвичайно важливо визначити варіанти, модифікації шляхів досягнення взаємоприйняттого результату спільних зусиль. За цих обставин важливо акцентувати, що авторці вдалося досягти відстороненості від уже усталених висновків й уподобань. Науковець не лише описує й пояснює сьогоднішні реалії, а й інтерпретує їх, наголошує на закономірності впливу нинішньої конфігурації на майбутній розвиток. Так формується нове знання. Глобалізація залежності, на якій наголошує авторка, є новою характеристикою сьогоднішніх реалій та контурів перспективних політико-економічних взаємовідносин.

У монографії завдяки розумінню короткотермінових, середньострокових і кінцевих наслідків процесу чітко простежується вплив на інститут держави, його трансформацію

та традиційні поняття суверенітету і незалежності. У підсумку йдеться про наявність монолітного чинника, що впливатиме на мотиви і конкретні кроки держави у нинішньому її розумінні. Н. В. Резнікова запропонувала оригінальну точку зору, згідно з якою усталене розуміння глобалізаційних явищ і тенденцій можна розглядати і як сформовану незалежну траєкторію у сучасних міжнародних економічних відносинах. Варто наголосити, що наукове підґрунтя подібних висновків позбавлене суб'єктивних суджень, оскільки спостерігаємо аналіз закономірностей світового економічного стану.

Форми економічної залежності, пише авторка, трансформуються у контексті глобалізації, що сприяє виникненню нових їхніх модифікацій, які викликають змістовні мутації й поглиблюють ринкові й інституційні важелі, що інтерпретується нею як "незалежність". Глобалізація залежності у запропонованому контексті розглядається як певним чином класифікація організації спочатку економічного, а згодом і політичного світового порядку. Такий науковий підхід претендує на те, щоби вважатись новим у вивченні міжнародних економічних відносин.

У монографії наголошується на взаємодії держави і транснаціональних корпорацій, на здатності держави реагувати на мінливі потреби капіталу, а не навпаки. Такий стан речей спотворює ідею вільної конкуренції, оскільки таким чином деформуються можливості країн вступати у конкурентну боротьбу за ринкові простори. Парадокси глобалізації породжують нові прояви залежності у контексті пошуку компромісу між добробутом нації та ефективністю капіталу. Економічні реалії трансформують існуючу взаємодію між державами. Нерівність не дозволяє замовчувати виклики, перед якими постають як розвинені країни, так і ті, що розвиваються. У зв'язку з цим система аргументації, що дала змогу Н. В. Резніковій запропонувати висновки щодо об'єктивної наявності глобалізації залежності, може бути інструментом отримання нових наукових знань. Крім того, висновки монографії корелюють з перспективою певних дій для розбудови економічних відносин конкретної держави. У цьому і полягає спроба вийти за межі канонічної моделі причинно-наслідкових взаємозалежностей, оскільки говорячи лише про економічний прояв сучасних тенденцій не можна канонічною причинністю пояснити логіку сучасних економічних перетворень. Монографія є помітним внеском у формування розуміння того, що нині той історичний момент, коли занепад попередніх трансформацій спонукає до утворення нової суб'єктності у світі, яку не можна осмислити, спираючись лише на традиційну методологію.

Завершуючи огляд монографії, зазначимо, що Н. В. Резнікова не тільки систематизувала значний обсяг попередніх праць, а запропонувала нове знання про надзвичайно актуальну світову проблему, пов'язану з множинністю аспектів глобалізації та сформованою нею незалежністю. У розділах, де розглядаються діалектика залежності та розвитку в глобальних орієнтирах економічної взаємодії, теоретичні конструкти залежності в асиметрії міжкраїнової взаємодії, феноменологія незалежності в умовах економічної глобалізації, інтеграційні виміри залежності в полеміці регіонального і глобального, прискіпливий читач зможе зрозуміти складні взаємовпливи і взаємозалежності, що домінують у сучасному світі, а також стане учасником пошуку адекватних зусиль на нові виклики.

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Тернопільського національного економічного університету

О. М. Сохацька